

AkersDølen

Medlemsblad for Groruddalen Historielag

På Stabburtrappa	side	2
Hva skjer?	side	3
Steinhoggerfestivalen	side	4
Forfall på Furuset	side	6
Det gule huset i skogen	side	7
Historietur med to åttendeklasser	side	8
Foredrag i Grorudhuset om Bredtvet og Nedre Kalbakken	side	10
Årsmøte i historielaget	side	12
Kristi himmelfart på Liastua	side	13
Ordføreren som kjedet seg	side	14

AkersDølen

Medlemsblad for Groruddalen Historielag

Returadresse:

Groruddalen Historielag
Postboks 37 Grorud
0905 OSLO

Besøksadresse:

Stabburet Nordtvet gård
Gårdsveien 1 - 3

Kontakt:

E-post: post@grohi.no
Hj.side: www.grohi.no
Org.nr 989 556 924
Bankkonto nr: 7877 08 52381
Vipps nr: 22102

AkersDølen's redaksjon:

Anne Fikkan

STYRET

Leder og ansv.red.:

Dan Brovold

Nestleder:

Geir Nordhus

Styremedlem/Webmaster:

Kristian Skaane

Styremedlemmer:

Anne Finhammer
Anne Fikkan
Harald Olsen
Kari Brun Wisløff
Thomas Wriggelsworth

Bokføring:

Øyvind Ragnar Bjørklund

Produksjon:

Yello Digital AS
www.yellodigital.no

På Stabburstrappa

Vi vil også i år arrangere en familietur søndag 15. september Håvard Pedersen som guide. Så blir det foredrag på i samarbeid med Deichman Bjørke om uteliggere og andre som har falt utenfor samfunnet 26. september og en historisk vandring fra Ulven til Risløkka 3. oktober. Alle arrangementene vil bli annonsert i Akers Avis Groruddalen og på vår hjemmeside.

Oslo feirer to jubileer i år; 400 år siden anleggelsen av Christiania og 100 år siden hovedstadens navnebytte. Groruddalen historielag har ikke lagt opp til noen markering av jubileene. Årsaken er at vårt område vi var relativt lite påvirket av det som skjedde i byen.

I 1624 var det som vi i dag kaller Groruddalen et tynt befolket landbruksområde med noen selvstendige gårder - Alna, Ammerud, Ellingsrud, Furuset, Grorud, Haugerud, Hellerud, Linderud, Rommen, Rødtvet, Trosterud, Tonsen, Veitvet, Ulven og Økern - og en del husmannsplasser.

Etter hvert som hovedstaden vokste, ble betydningen større også for oss: Rike Christianiaborgere kjøpte de største gårdene som en investering og feriested noen uker om sommeren. Avkastningen kom som mat til eget bruk, men også til salg – de mange som strømmet til de nye fabrikkene trengte mat og husrom. Steinbruddene, skogbruket og etter hvert teglverkene ga også solide inntekter – hovedstaden trengte ikke bare boliger fabrikker, men også bygningsmaterialer til de mange offentlige byggene.

Navnebyttet fra Kristiania til Oslo var omstridt. Særlig handelsstanden så mørk på kostandene ved å skifte navn. I Groruddalen var det bare én bedrift med Kristiania/ Christiania i firmanavnet: Kristiania Trælastkompani A/S på Økern. Den beholdt navnet noen år, men skiftet så til Oslo Trælastkompani LTD A/S

Selv om Groruddalen var «bondeland» både i 1624 og 1924 og lite påvirket av Kongens og Stortingets beslutninger, oppfordrer vi alle våre medlemmer om å delta på søster-historielagenes arrangementer. Vi er jo også Oslo-borgere!

Groruddalen Historielag

Dan Brovold, leder

GRORUDDALEN HISTORIELAG

Forsidebilde: Som et apropos til årets steinhoggerfestival: Thorbjørn Kristiansen – Groruds siste steinhogger fotografert av Eivind Heide i Bånkallbruddet i 1979.

Hva skjer i høst?

- 15. september** Skogstur med Håvard Pedersen i samarbeid med Lillomarkas venner
- 26. september** Foredrag om uteliggere og andre som har falt utenfor samfunnet i samarbeid med Deichman Bjerke
- 29. september** Åpent steinhoggermuseum
- 3. oktober** Vandring på Ulven med avslutning på Johannesløkken
- 10. oktober** Lysvandring langs Alnaelva
- Oktober** Lansering av årbok
Åpent steinhoggermuseum
- November** Åpent steinhoggermuseum

Følg med på Historielagetets nettside og i Akers Avis Groruddalen for nærmere informasjon.

Åpningstiden for steinhoggermuseet i Grorudveien 3 er fra kl. 12.00 til kl. 14.00. Det er gratis adgang.

Spiller du med Norsk Tipping og ønsker du å støtte oss med grasrotandelen din? Da kan du sende en SMS til nr **60000** med teksten: **Grasrotandelen 989556924**, Tusen takk!

Husk å melde adresseforandring ved flytting!

Vi får ofte medlemsblader i retur fordi gammel adresse er ukjent for posten.

Endring gjøres enkelt ved å sende en e-post til post@grohi.no

Groruds 7. internasjonale steinhoggerfestival 16. – 18. august

✚ Av Kari Brun Wisløff

Når man nærmer seg steinhuggermuseet, så ligger lyden av meisel mot stein i lufta akkurat som det må ha gjort for over 100 år siden da dette var storindustri på Grorud.

Det er bare plass til 17 steinhoggere, og det er dumt, for mange flere vil med. De kommer fra hele Europa, Canada og Australia som en påminnelse om at dette fremdeles er et viktig gebet.

Men andre er også med. Det er mange boder med husflid, to smeder og en stein-ekspert som bearbeider fossiler.

Og så alle barna som får anledning til å prøve seg som steinbearbeidere. Musikanter lagde stemning, og Tatie sørget for bevertning. Veldig mange kom innom, sola skinte og alt var bra.

Det er bare å takke arrangørene for tre vellykkede dager.

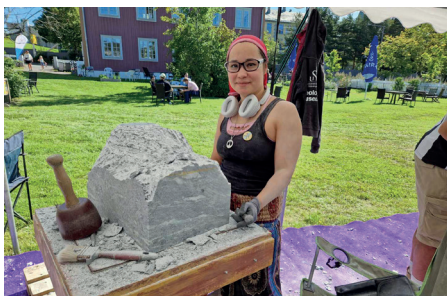
Groruddalen historielag driver Steinhoggermuseet i Grorudveien 3. Det ble flittig besøkt under festivalen. Vi benyttet anledningen til å verve en rekke nye medlemmer. Museet har åpent siste søndag i måneden i vår- og høstsesongen.

Ut av en firkantet kleberstein kommer denne figuren på bare tre dager.

Emily Guest fra Storbritannia og Tyskland

Marie Oberstein fra Russland.

Maximo Rojo bearbejder fossiler.

Stefan Traum fra Sverige og Romania.

Det var stor oppslutning om alle aktivitetene.

Forfall på Furuset

Driftsbygningen på Kaggen gård, fotografert av Ane Fikkan i august 2024.

✚ Av Anne Fikkan

Kaggen var opprinnelig en husmannsplass under Stubberud gård, men ble fradelt i 1834. Den ligger i Strømsveien, ved siden av IKEA. Eiendommen er regulert til bevaring, men bare våningshuset er vedlikeholdt. Plantasjen planlegger å etablere seg på en utskilt del.

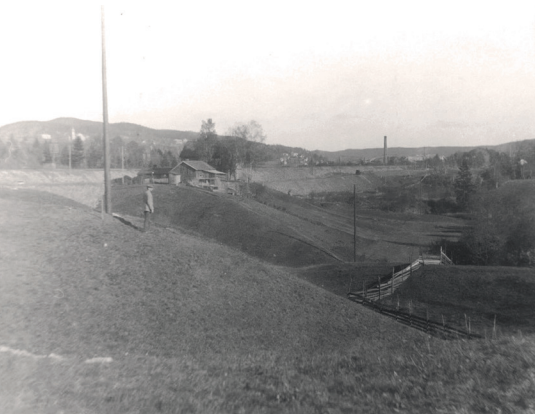
Strømsveien var en viktig ferdselsåre fra gammelt av. I middelalderen gikk pilegrimsleden forbi Kaggen. Men det var først på slutten av 1600-tallet og for fullt på 1700-tallet at Strømsveien skulle bli den viktigste veien inn til Oslo. Det skyldtes

den omfattende transporten av trelast til Christiania. Strømsveien beholdt sin viktige posisjon helt frem til jernbanen ble anlagt i 1854. Kaggen gård fungerte også som skjenkestue for de reisende langs Strømsveien.

Kaggen var for øvrig den siste gården som drev husdyrhold i Groruddalen, den siste kua ble sendt fra gården i 1992.

Du kan lese mer om Kaggen gård og livet der i Jan Arne Tangeruds og Aase Bergers artikler i Groruddalen historielags årbok for henholdsvis 1999 og 2004.

Det gule huset i skogen

Brubakk fotografert 4. oktober 1921. Det gule huset er på plass sammen med den gamle husmannsstuen og uthusene. Vi ser Grorud kirke i bakgrunnen og jernbanelinjen foran huset. Grorud stasjon ligger trolig til høyre for fabrikkpipen. Legg merke til hvor åpent landskapet er ned mot Alnaelven – dette var beiteland. Hvor broen som ga opphav til navnet lå, er vanskelig å si i dag. Fotografiet finnes historielagets billedatabase.

Bilde til høyre: Brubakk fotografert av forfatteren i mai 2024.

✚ Av Anne Fikkan

Hvis du følger ekspress-sykkelveien mellom Alfaset og Grorud, støter du på en flott, gammel bygning; bebodd og godt vedlikeholdt. Dette huset kom hit i 1920 eller -21, og står på den tidligere husmannsplassen Brubakks grunn; mellom jernbanelinjen og Alnaparken.

Brubakk var en av syv husmannsplasser under Bredtvet gård. Vi vet fra matrikkelen at den ble skilt ut 5. september 1862, altså etter at jernbanen ble bygget. Noen klassisk husmannsplass med arbeidsplikt for bonden, var den ikke. Hvor mye jord som hørte med, er heller ikke klart – men det var ikke nok til å brødfø familien. Husmannen tok inn losjerende som arbeidet ved fyrstikkfabrikken på Nyland. Ettersom familien vokste, tok han selv arbeid ved Grorud Klædefabrik.

Norges Statsbaner kjøpte Brubakk en gang mellom 1910 og 1920. To banevokterfamilier med henholdsvis seks og to barn bodde der under folketellingen i desember 1920.

Det gule huset er gammelt. Statsbanene flyttet det opp fra Gamlebyen. Tidligere hadde det stått i Kråkstad.

Også i dag er dette bolig for ansatte ved jernbanen; BaneNor overtok som eier i 2001.

Kilde:

- Lillejord, Jan: Nyland, stedet mellom Furuset og Grorud i Groruddalen historielags årbok for 1997
- Digitalarkivet: Folketellinger

Historietur på Furuset med to åttendeklasser

Kirkhøy barnehjem fotografert av Jan Lillejord i 1998. Bildet finnes i historielagets billedatabase.

Av Harald Olsen

Fredag 19. april hadde jeg time i lokalhistorie for to åttendeklasser på Granstangen skole.

Vi startet i klasserommet med bilder fra gamle dager og fortellingen om bakgrunnen for Groruddalen fra istidens slutt, da havnivået var 220 meter høyere enn i dag og skolen ville ha ligget på 100 meters dyp. Dette ga grunnlag for godt jordbruksland med avsetninger av løsmasser etter isen.

Ute stanset vi ved Verdensparken. Her fortalte jeg om alle jordene rundt og at vi om vinteren kunne bruke disse til ski og ikke minst hoppbakke. Her i Flatlia var det

en naturlig hoppbakke, hvor min rekord var ca. 4 meter.

Videre så vi på Grorudveien 115, hvor min bestemor bodde. Hennes uthus står her fremdeles og her hadde min onkel Kristofer en radiosender hvorfra en motstandsgruppe sendte meldinger til London under krigen. Dette ble oppdaget av tyskerne og alle måtte i dekning. Min onkel syklet til Oppdal til sin onkel som drev en fjellgård. Radiosenderen er i dag utstilt på Hjemmefrontmuseet. På frigjøringsdagene i 1945 var min onkel og hans kamerat Erik nede på tyskernes lager på Nyland og "stjal" mange kasser med fallskjermbluss og utskytningspistoler for disse. Hvert nyttår

og St.Hans svevde det mange bluss over Furuset.

Turen videre gikk til Kirkhøy barnehjem; vi "så" på Kurland gård (som er borte nå) og jeg fortalte om Pudretfabrikken, Furusetheimen og gamleskolen på Furuset. Så avsluttet vi ved Søren Bulls gård, som ikke er mer, men noen av Bull-husene står fremdeles.

Alt i alt en trivelig tur med interesserte elever. Ett av spørsmålene jeg fikk var om og jeg hadde mange mørkhudede i klassen da jeg gikk på Furuset skole. Til dette svarte jeg - som sant var - ingen.

Fra Gransdalen opp mot Kurland gård og Kirkhøy barnehjem i 1966. Foto: Lorentz Ulrik Pedersen. Bildet finnes i historielagets billedatabase.

Uthuset i Grorudveien 115 i 2015. Foto: Harald Olsen. Bildet finnes i historielagets billedatabase.

Foredrag i Grorudhuset om Bredtvet og Nedre Kalbakken

✚ Av Kari Brun Wisløff

Mer enn +- 80 tilhørere hadde møtt frem i Grorudhuset 7. februar da Anne Fikkan fortalte om to av de gamle Groruddals-gårdene.

Bredtvet var en gammel og attraktiv gård: De første skriftlige kildene er fra 1557. Frem til 1923 skiftet gården eier 30 ganger. Da overtok staten.

Hans Nielsen Hauge er gårdens mest berømte eier. Han dro på forkynnerferd over store deler av landet. Da han kom til Bredtvet i 1817, var helsen ødelagt etter ti års rettsak og fengsel for å ha drevet ulovlig forkynnervirksomhet. Likevel gjorde han en vanskjøttet og forfallen gård om til en veldrevet storgård med en arbeidsstokk på 30 personer.

Folk kom fra hele landet for å snakke med ham. Også fornemme hovedstadsfolk og geistlige – de som tidligere hadde fått ham fengslet - tok turen til Bredtvet. Han ble stadig sykere og døde i 1824 etter bare syv år på Bredtvet. En minnebauta ble reist over ham på gården 80 år senere.

I 1919 ble det bygd et hjem for unge lovovertredere på Bredtvet. Det var ingen suksess; tanken om å gi guttene skolegang og yrkeserfaring strandet på manglende finansiering, selv etter av staten overtok. En stund var det herberge for husville, før det ble kvinnefengsel i 1938. Under krigen overtok nazistene og etter krigen sonet kvinnelige landssvikere her. Så ble det ble ordinært kvinnefengsel.

Våningshuset på Bredtvet gård fotografert i 1904. Klokketårnet var ikke der i Hans Niensens Hauges tid. Bildet finnes i historielagets billedatabase.

Foredragsholderen fotografert av Kari Brun Wisløff.

Nabogården, Nedre Kalbakken ble skilt ut fra Bredtvet i 1857. Gården var stor, hele 483 mål, og lå mellom Trondheimsveien og jernbanelinjen på Nyland; mellom bekkene ved Bredtvet og Nordtvet. Bygningene lå helt oppe ved Trondheimsveien. Det hørte med 90 mål skog. Våningshuset var gammelt, fra 1840-årene. Etter en brann i 1937 ble det bygget en ny og moderne driftsbygning.

Flyfoto fra 1955. Her er utbyggingen av Kalbakken godt i gang. Bredtvet gård ses til venstre på bildet. Staten eide den og brukte lang tid på utbyggingen av sine offentlige bygg. Bildet finnes i historielagets billedatabase.

Nedre Kalbakken gård fotografert i 1944 fra Bredtvet med Grorud kirke i bakgrunnen. Bildet finnes i historielagets billedatabase.

Martin Skatvedt kjøpte gården i 1918. Barna hans, Knut Skatvedt og Anne Tvedt har fortalt om livet på gården i artikler i Groruddalen historielags årbøker for 1889-90, 1995 og 1998.

Jorda var tungdrevet, men egnet seg godt til å dyrke gress. Til å begynne med ble høyet solgt til hovedstaden; de mange hestene som ble brukt til transport der nede trengte mat. Da bilene overtok, gikk Nedre Kalbakken over til melkeproduksjon. To mann med melkebil hadde full jobb med salg og ombringelse av varm melk på småspann bragt til døra, alle ukens dager, året rundt. Det ble også dyrket poteter og grønnsaker.

Til eget bruk hadde familien dessuten et hønsehus og en stor frukthave med bærbusker.

1. januar 1948 ble Aker kommune en del av Oslo. Behovet for nye boliger var stort. Kommunen kjøpte Nedre Kalbakken. Martin Skatvedt skulle leie og drive gården til byggingen av boligblokkene startet. Men 30. august 1948 omkom han i en arbeidsulykke på gården. Sønnen Knut drev gården fram til 1952.

Martin Skatvedt var en høyt aktet og respektert mann. I nekrologen sto det at han var «*en mann som med aldri sviktende iherdighet og samvittighetsfullhet la hele sin arbeidskraft og sin fremragende dyktighet i løsningen av de oppgaver som han ble betrodd. Martin Skatvedt var en rett-tenkende og vennsæl mann som ingen henvendte seg til uten å bli hjulpet med råd og dåd.*»

Det er lett å forstå at han fikk en vei kalt opp etter seg.

Årsmøte i historielaget

Det nyvalgte styret: Anne Finhammer, Kari Brun Wisløff, Dan Brovoll, Harald Olsen, Anne Fikkan og Geir Nordhus. Thomas Wriggelsworth og Kristian Skaane var ikke tilstede da bildet ble tatt. Foto: Kari Brun Wisløff

Det var bare 13 av våre mer enn 400 medlemmer til stede på årsmøtet 14. mars. En forklaring var trolig at vi ikke hadde noe foredrag å friste med denne gangen.

Økonomien i historielaget er fortsatt god, selv om fjoråret gikk med underskudd. Dette skyldtes en kombinasjon av økte priser og bortfall av inntekter. Kontingenten for 2024 ble økt fra kr.175 til kr. 200.

Styret består nå av Dan Brovold, leder, Geir Nordhus, nestleder og styremedlemmene Kari Brun Wisløff, Anne Finhammer, Harald Olsen, Kristian Skaane, Anne Fikkan og Thomas Wriggelsworth.

Kristi Himmelfartsdag på Liastua 9. mai

Regnet så ikke ut til å skremme menigheten.

Geir Nordhus og Kari Brun Wisløff fra historielagets styre betjente vaffeljernet.

Dan Brovoll, leder av historielaget og Harald Hoff fra Seniorsgutta hadde også kjøkkentjeneste.

Av Kari Brun Wisløff

Groruddalen Historielag samarbeider med Høybråten, Fossum og Stovner menighet og Seniorsgutta om å arrangere utendørs gudstjeneste på Liastua på Kristi Himmelfartsdag. Så også i år.

Og etter gudstjenesten spanderte historielaget vaffer på alle. Vi stekte 100 vaffel-

plater, så selv om det forsvant noen smaksprøver på kjøkkenet, betyr det at veldig mange hadde møtt, som vanlig.

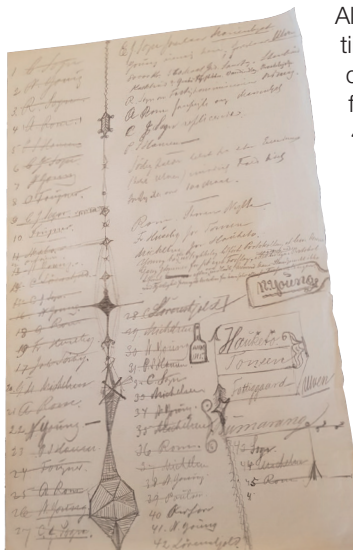
Det regnet litt, men dette er turvante folk, så man hadde med regntøy. Etter gudstjenesten guidet Jan-Arne Tangerud turen langs pilegrimsleden.

Det har han gjort i snart 30 år!

Ordføreren som kjedet seg

✚ Av Anne Fikkan

I mine studier av prosessen rundt anskaffelsen av Fattiggården på Tonsen har jeg lenge vært på leting etter den siste, avgjørende behandlingen av saken i herredsstyret. Hvorfor valgte man Tonsen, når fagfolkene innstilte på Grefsen og Ulven og Hauketo fortsatt var med i diskusjonen? Lobbyvirksomheten hadde vært omfattende og prosessen uryddig. Jeg hadde et saksnummer og en dato. Sammen med de gode hjelperne på Oslo byarkiv klarte vi til slutt å finne frem til saksmappen; sirlig samlet sammen av en grundig arkivar for 139 år siden og omhyggelig innpakket i gråpapir.

Sammen med de offisielle dokumentene, fant jeg ordfører Haakon Tveters notatark fra behandlingen i Aker herredsstyre 23. oktober 1885:

Diskusjonen må ha gått høyt: Alle de fire gårdene hadde sine tilhengere. Mye sto på spill – det var tale om et stort beløp for eierne. I alt ble det holdt 45 innlegg. 14 personer hadde ordet i debatten, Niels Young hele ti ganger. Han var talsmann for Ulven gård. Frithjof Huseby snakket for familien Sogn på Tonsen, og nøyde seg med å ta ordet én gang. Sogn hadde – like før møtet – satt ned prisen. De andre interessentene klarte ikke å matche dette og ble utmanøvrert. Under avstemningen valgte Ulven-tilhengerne å fratre – en

Haakon Tveit (1844-1930).
Maleri av Kristofer Sinding-Larsen
fra Oslo Museums byhistoriske samling.

Niels Young (1835-1898).
Avfotografert fra Groruddalen Historielags
årbok for 1992.

åpenbart rasende Young insisterte på at det skulle protokollføres at han var uenig.

Niels Young var gårdbruker på Teisen-Eng (kalt Teisen i dag). Han var en sosialt engasjert og vennlig mann som hadde trådt til for å hjelpe sin nabo på Ulven gård. Christen Ulven hadde havnet i en håpløs situasjon; gården var kraftig belånt og vanskjøttet; han selv var gammel og utslitt. Han hadde tre sønner: En ble kontorist i Kristiania, en reiste til Amerika og han som hadde stiftet familie og skulle overta, ble satt i fengsel for gjentatte tyverier. Konkurs truet. Young og andre gode naboer dannet et interessentskap og arbeidet aktivt for å redde gården. Hvis kommunen kjøpte Ulven til fattiggård, ville de økonomiske problemene være løst.

Vi kan ane at ordfører Haakon Tvetter var en smule irritert over den langdryge debatten og kanskje mest over han som ikke ville gi seg. Er det en flaske har tegnet rundt navnet N. Young? Og hvorfor det?

De to må ha kjent hverandre godt og truffet hverandre også utenfor Herredsstyresalen: Niels Young var gift med Haakon Tvetters storesøster. Begge eide veldrevne gårdsbruk i Aker, begge var opptatt av styre og stell og begge brukte stillingsbetegnelsen «proprietær» (eiendomsbesitter). Men som personer var de ulike:

Haakon Tvetter eide Østensjø gård og andre landeiendommer i Aker. De var mønsterbruk. Han hadde utdanning fra Norges landbrukshøyskole; var medlem av herredsstyret i 30 år - hvorav åtte som ordfører; stortingsrepresentant; ridder av St.Olavs orden; Vasaridder og Danebrogridder: En internasjonalt orientert, ganske fornem Høyremann.

Niels Young var så nær folkelig som en mann av hans stilling kunne komme: Vi

har flere historier om hans sosiale og rause væremåte, blant annet reddet han skolelærerens ku fra å bli solgt på tvangsauksjon. Han var også en populær gjest på Østre Aker barnehjem. At han ikke bar nag for nederlaget i fattighussaken, viste han ved senere å ta initiativ til bygging av Aker sykehus på Tonsen.

Det med flasken får vi nok aldri noen forklaring på, men de to herrerne ligger nesten ved siden av hverandre på Østre Aker kirkegård.

Familiegrav for Haakon Tvetter og hans etterkommere.
Foto: Anne Fikkan.

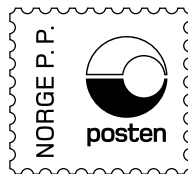

Familiegrav for Niels Young og hans etterkommere.
Foto: Anne Fikkan.

Kilder

- Fikkan, Anne: Å anskaffe en fattiggård i Groruddalen historielags årbok for 2022.
- Nygaard, Tormod A.: Agronom Niels Young på Teisen i Groruddalen historielags årbok for 1992.
- Nygaard, Tormod A.: Artikler om Teisen gård i Akers Avis Groruddalen 21.07.2023 og 11.08.2023.
- Oslo byarkiv: Sag No. 313, J.No. 327, ang. Oprettelse af et Fattigarbeidshjem i Aker.
- Østensjøvannets venner: Østensjø gårds historikk på ostensjovannet.no

Returadresse: Groruddalen Historielag, Postboks 37 Grorud, 0905 OSLO

Bestselger hos Nordli Grorud i 2023!

SNART ER DEN HER!

**Kun kr
200,-**

Boka kommer i slutten av oktober og kan kjøpes i bokhandlene på Grorud og Stovner eller på Deichmanske bibliotek på Bjerke. Du kan også bestille den i vår nettbutikk

grohi.no